

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor	Correspondințele se adresează redacției „FOAIA DIECESANĂ“
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale, concurse edite etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor, până la 200 de cuvinte 8 cor.	iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la
„ România „ pe $\frac{1}{2}$ an 5 „		ADMINISTRAȚIA
„ „ și străinătate pe an 14 franci	de aci în sus 10 coroane	Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
„ „ „ „ pe $\frac{1}{3}$ an 7 „		

PARTEA OFICIALĂ

Nr. 2865 E. ex 1904.

Notă oficială

Reuniunea învățătorilor români dela școalele confesionale gr. or. din dieceza Caransebeșului își ține adunarea generală din anul acesta în *Biserica-albă* în 29 și 30 August stilul vechiu.

Deci aducându-se aceasta la cunoștință publică, învățătorii noștri și învățătoarele noastre se îndatorează a lua parte la adunarea generală, iar comunele noastre bisericești să plătească învățătorilor și învățătoarelor dela școalele noastre confesionale competențele lor spre acest scop.

Caransebeș în 14 August 1904.

Filaret Musta m. p.

Arhimandrit, Vicariu episcopesc.

PARTEA NEOFICIALĂ

Discursu

prin care d-l Iosif Vulcan a deschis adunarea dela Brad.

Temelia artei teatrale este adevărul. A reprezenta viața așa precum este ea, cu virtuțile și viciile sale, iată misiunea scenei. Deci noi, Societatea, care are problema să pregătească înființarea instituției teatrale române aici în țară, stăm în serviciul adevărului. Tot ce facem, tot ce zicem, tot ce propovăduim, are să poarte eticheta adevărului.

Ferice de noi, căroara soartea ne-a dat această însărcinare, că a sta în serviciul adevărului este postul

cel mai cinstit. A arăta neamului din care faci parte oglinda reală a ființei sale, în care să-și vadă toate calitățile și slăbiciunile, este cea mai importantă faptă națională. Această oglindă oferă neamului prilejul să se cunoască și astfel să știe ce are să desvoalte și ce trebuie să înlătureze.

Timpu cel mai potrivit pentru această manifestare este la adunările noastre generale, unde se întrunește o mare parte a elementelor fruntașe. Aici ni-se impune să discutăm serios starea noastră culturală, să examinăm progresul intelectual, să relevăm părțile bune, să arătăm scăderile și să căutăm mijloacele de îndreptare.

Să uzăm dar și de această întrunire și să stăm de vorbă asupra mersului propășirii noastre. Să studiem mișcarea noastră culturală și să ne spunem părerile sincer, fără încunjur cum ni-le inspiră conștiința, căci numai astfel putem să fim folositori națiunii, iar nu aprobând totul de frica popularității, făcând complimente și elogi nemeritate, ca să încassăm aplauzele ieftine ale vulgului nepriceput.

Întocmai cum institutele de bani își prezintă la finea anului bilanțul de profit și de perderi: astfel avem să ne fixăm și noi cumpăna progresului și regresului. Cu cât bilanțul este mai exact, cu atâta institutul e mai trainic; cu cât cumpăna noastră e mai reală, cu atât arată mai fidel stadiul, în care se află cultura românească.

Dacă ne rotim privirea în jur de noi inima ni-se umple de bucurie, văzând progresul ce am atins. Nu-i vorbă, stăm încă prea departe de ținta dorită, ne aflăm abia la începutul stăruinței noastre de propășire; — cu toate aceste rezultatul de până acum trebuie să ne producă încredere, căci prin el putem să constatăm puterea de viață a elementului românesc.

Neajutați de nimeni, ba de multe ori vârându-li-se bețe în roată, Românii au pus umăr la umăr și toții într'un gând și cu un suflet au scos din sărăcia lor comoare scumpe pentru rădicarea și afirmarea ființei naționale.

Iubirea de neam este isvorul nostru mântuitor. Să ne dăm mâna ca să nu poată fi putere în lume, care să ne înădușe sentimentul acesta. Să jurăm, că mai bine murim toți, decât să-l stingem din peptul nostru.

Iubirea de neam a făcut în rândurile noastre, în cei cincizeci de ani din urmă minuni de progres.

Priviți biserica și vă închinați avântului, ce a luat cultura preoției; cercetați instrucțiunea publică, gimnaziile și școlile — cele mai multe înființate în intervalul acesta — și stringeți cu respect mâna profesorilor și învățătorilor, cari își fac datoria; admirați numărul mare al clasei noastre inteligente, răsărite în deceniile din urmă; lăsați inima voastră să palpate de emoțiuni cerești, când vedeți tinerețea noastră venind cu focul sacru al entuziasmului și cu cumpe-neala oamenilor, cari se pregătesc pentru știință; dar mai cu seamă aduceți tot devotamentul vostru, adorarea unui neam întreg, încântătoarei cununi de Române, cari simt, vorbesc și cetesc românește.

Secolul trecut s'a încheat pentru noi Români de aici cu un progres uimitor. Înaintașii noștri ne-au lăsat o moștenire, din care putem să ne asigurăm existența. Asigurarea aceasta însă are să se facă prin o muncă stăruitoare, urmând direcțiunea stabilită de dânsii, profesând principiile lor, punându-ne în serviciul altruismului, care jertfește totul pentru binele de obște.

Înaintașii noștri au avut drept steag conducător *idealismul*. Acesta le-a luminat calea eșirii din întuneric, acesta le-a dat curaj și bărbăție să înfrunte toate pedecile, acesta le-a înăurit bucuria triumfului.

Mult mai slabi decât noi, ei nici o dată n'au cunoscut frica; mai puțin luminați decât generațiunile actuale, ei au stabilit principii, cari au să lumineze d'apururi calea științei române; mult mai săraci decât noi, ei au întemeiat instituțiuni de cari cei de astăzi nici a visa n'am putea.

Pentru-că ei au stat neconținut sub farmecul idealismului, care deschide tot noi orizonturi, vrăjește voinței aripi înălțătoare și însuflă în vine putere la lucru; iar noi ne depărtăm din ce în ce mai mult de acest isvor dătător de viață și ne închinăm unor curente năucitoare, cari sleesc energia, sting curajul șiucid ori-ce gândire mai înaltă.

Noul curent suride la năivitatea bătrânilor, cari au urnit niște idei gigantice și s'au jertfit pentru ele. Face haz de idealistul pripăsit în secolul acesta, ca o rămășiță a copilăriei unui neam. Enunță, că idealismul și-a trăit traiul, și-a mâncat mălaiul. Și proclamă un nou principiu conducător, căruia îi zice realism, care însă nu este decât încarnațiunea intereselor personale. Altruismul dispăre din ce în ce mai desăvârșit, cei mai mulți își caută numai de trebile lor și ori-ce acțiune mai mare pentru rădicarea neamului e decretată imposibilă.

Protopărinții noștri trăiau în dragoste frățescă și astfel înaintau. Noi suntem desbinați ca dușmanii

cei mai inverșunați. În locul dragostei, s'a cocotat în capul tuturor interprinderilor noastre discordia, care omoară în germene ori-ce idee.

Am umblat prin toate centrele noastre, însă nicăiri n'am găsit armonie, clasa noastră inteligentă în tot locul e divizată în partide, cari se combat strașnic.

Se ceartă pe tema confesionalismului, pe cea a poziției sociale; pe tema naționalismului, pe cea a averii; pe tema politiceii, pe cea a mișcărilor culturale; pe tema originii familiare, pe cea a rolului ce le compete: în sfârșit pe toate temele posibile și imposibile. Cearta aceasta produce urmări foarte triste. Ura în multe locuri este atât de inverșunată, că tot ce propune unul este răspins de celalalt și astfel nici o lucrare nu se poate încheba.

În toate părțile și în mijlocul tuturor cercurilor își scoate capul hidra invidiei, care cu limba ei otrăvește totul. De ți-ai înciripat o stăricică, te calumniază; de jertfești ceva pentru binele de obște, te acuză că vrei să fii popular; de te-ai rădicat nițel în stima publică, te târfălește; de ai izbutit să-ți câștigi un codru de pâne, te defaimă; de ești bătrân, te bârfește; de ești tinăr, îți pune stavilă. Ori-ce propuni, ori ce faci, ești criticat și invinuit cu interese murdare. Nimica nu e bine, dar nu ți-se spune, cum ar trebui să se facă. A dărîma tot ce clădesc alții, dar a nu reconstrui nimica, ci a lăsa totul în ruină: Iată opera funestă a invidiei, *marea boală românească*:

Tăbișu posomorit acesta dă adevărat. Este mai bine să-l mărturisim pe față căutând a-l corege decât să-l ascundem, căci răul tănuit tot izbucnește.

Entuziasmul din timpul renașterii noastre slăbește din ce în ce mai rău. Atunci la adunările noastre culturale se întrunea toată elita clasei noastre inteligente de pretutindeni, deși căi ferate nu prea erau și călătoria se făcea două-trei zile cu trăsura cu mari osteneli și jertfe materiale; astăzi, când comunicațiunea a devenit ușoară și estină, ne bucurăm dacă putem să salutăm la aceste întruniri pe cei din partea locului și pe cei din împrejurime. Celalți porecliți „fruntași”, cred că și implinesc datoria, dacă trimit câte o depeșă de felicitare.

Sunt foarte caracteristice aceste adunări. A une-ori în ele se întrunesc atât de puțini, că abia se pot compune obicnuitele comisiuni. La banchet însă vine lume multă și numărul toaștanților despre misiunea descendenților divului Traian e mai mare decât al aceluia, cari au participat la adunare. Iar sara la bal, sala e înșesată, căci grosul publicului vine după adunare pentru bal. Raportorii ziarelor scriu despre adunare zece rânduri, despre banchet o sută și despre bal trei sute. Această aprețiere este semnificativă pentru măsura interesării, cu care obștea noastră întimpină și petrece adunările sale culturale. Însemnătatea cea mai mare se dă balului. Din cele petrecute la adunare aflăm, că fiind timpul înaintat lecturile întrate nu s'au putut ceti; despre bal cetim coloane de fraze, din cari vedem, că au luat parte o sută

douăzeci de părechi, din cari două brave Româncuțe au purtat costum național, că s'a jucat și „Romana“, — dar nu ni-se spune, că aproape nimeni nu o știe și că covârșitoarea majoritate a damelor nu converza românește.

De câte ori văd atâta lume cultă românească, mă prinde mirarea, că starea noastră culturală nu înaintază mai repede. Clasa inteligentă românească a devenit atât de mare și puternică încât dacă fie-care și-ar face datoria, am produce minuni.

Să nu mi-se observe, că pedeca înaintării noastre mai grabnice e sărăcia, căci înființarea celor aproape o sută de bănci românești, cu capitaluri de milioane, toate din punga noastră, desmint eclatant scuza sărăciei. Dacă am fi atât de săraci, precum se susține, n'am fi fost în stare să înființăm nici un institut de bani, cu atât mai puțin să dăm viață unei serii de ele.

Și dacă totuș suntem săraci, apoi sărăcia noastră nu are cauza ei în lipsurile materiale, ci aiurea. Fie un popor cât de mic, cât de asuprit, cât de lipsit de bunătățile vieții: el nu este sărac, dacă în peptul său arde focul sacru al entuziasmului, care îi alimentează speranța și încrederea în viitorul său. Entuziasmul nostru scăzut, noi ne perdem pe zi ce merge magnetul conducător, ne abatem de pe calea croită de străbunii noștri și rătăcim pe drumuri, cari ne duc la prăpăstii. Idealismul nostru stins, ajungem la rezultatul, că pentru scopuri culturale nu ne dă mâna să putem jertfi câțiva bani, căci suntem săraci, — dar în același timp ne întrecem să semnăm cât de multe acțiuni la banca, ce se înființează. Pentru scopuri generale punga noastră rămâne închisă și nu mai sprijinim decât aceea ce ne aduce folos material personal.

Suntem săraci de imboldul ceresc, care să ne îndemne la fapte înalte, suntem săraci de darul de a jertfi pentru binele comun, suntem săraci de spiritul, care să ne învețe a fi impersonali, suntem săraci de dragostea, care să ne împreune frați cu frați, suntem săraci de puterea a ne învinge invidiile personale, suntem săraci de dorul a da mână de ajutor acelora, cari lucrează pentru înaintarea neamului, suntem săraci de idealuri, cari să ne încălzească sufletul amorțit.

Iată sărăcia noastră.

În asemenea împrejurări, firește, înaintarea noastră culturală lasă mult de dorit. Am făcut ce-i drept, un progres mare, dar acesta nu stă în proporție cu puterile noastre. Mult mai puțin înaintăm, decât cât am putea, căci numai o mică parte a neamului își dă concursul la marea operă a răspândirii luminii.

Cu nespuse bucurie și cu legitimă mândrie vedem înmulțirea bărbaților noștri de știință, progresul unora din gimnaziile și din alte școli medii ale noastre, cu deosebită fericire aplaudăm înființarea și munca rodnică a Reuniunilor femeiești și a școalelor civile de fete, constatăm cu plăcere deschiderea a mii de școli delă sate pentru instrucțiunea poporului: dar inima ni-se stânge de durere și de rușine, când aflăm numărul înspăimântător de mare al analfabeților, când cetim,

că sunt o mulțime de sate unde un suflet de om nu știe să cetească și să scrie. Și în durerea noastră exclamăm: *Unde sunteți preoți și învățători?* Cum veți da seamă Atotputernicului de marea misiune, ce vi-s'a încredințat!?

Un interesant fenomen ne ofere *literatura noastră*. Sărmana, este atât de mică și săracă, încât nu o putem numi decât: început de literatură.

E mică și săracă, dar să nu ne mirăm de starea ei înapoiată, căci cine o sprijinește? Aproape nimeni. Ea se naște și își târește zilele ca orfana părăsită. Ar avea să-și împlinească misiunea, dar nu poate, n'are cu ce să trăească și moare de foame.

Mai de mult, par'că publicul nostru sprijinea mai călduros literatura română. Când răposatul Gavra începuse să scoată la lumină „Teatrul“ său și „Chronica“ lui Șincal, nu era prea de pe vremuri în a cărui casă modestă să nu le fi aflat. Astăzi trece drept raritate acela din clasa numită „inteligentă“, care cumpără câte o carte românească.

Ceea ce am zis în general despre literatură, se poate aplica în speșial la *presa noastră*. La alte națiuni, presa este un ram industrial foarte rentabil; la noi un mijloc să-ți istovești viața și să-ți cheltuești paralele. În aceea ce mai diferim de lumea străină, este productul speșial al publicului românesc, care se numește „abonant restanțier“.

În starea aceasta tristă, ce ne ofere indolența clasei noastre inteligente, ne licărește ca o lumină salvatoare deșteptarea poporului. Dacă „inteligenta“ nu cumpără cărți românești și nu sprijinește ziaristica, avem nespuse mângăere și plăcere să vedem cu câtă bucurie poporul nostru știutor de carte își dă bănișorii pentru produsele presei populare, cum se răspândesc prin toate satele române — cu conducători harnici — broșurile și organele de publicitate menite pentru popor.

Ceea ce mai trebuie să accentuăm în favorul poporului nostru este afirmarea sa pe terenul teatral. Câtă vreme clasa noastră mai rădicată numai ici-colo dă câte o reprezentație teatrală, poporul în toate părțile urcă scena și surprinde lumea cu talentul său. Raportul prezentat în fiecare an de secretarul Societății noastre, arată că reprezentanțiile teatrale date de popor se tot înmulțesc și că ele formează marea majoritate a tuturor reprezentanțiilor de diletanți.

Această constatare, în fața decadenței ce ne isbește din partea păturei mai culte, ne indică unde avem să căutăm țaria noastră în viitor. Poporul ne este mântuința. *Lui să ne închinăm!*

Reîntorcându-ne la literatura noastră și în speșial la literatura beletristică, putem să afirmăm, că pricina, pentru care ea nu poate lua un avânt, este *lipsa sprijinului femeesc*.

La alte națiuni beletristica are cercul ei de aderență în deosebi la femei. La noi cercul acesta este cât se poate de îngust. În lipsa de creștere românească, cele mai multe dame române nu cetesc românește.

Și dacă dau oareș-care sprijin ideilor noastre culturale, sprijinul acesta se manifestă numai prin prezentarea lor la balurile românești.

Femeia română încă nu este la înălțimea misiunii sale culturale. Vorbă îndrăzneată aceasta în fața toașturilor obicinuite pentru preamărirea „femeii române”. Vorbă cutezată, dar întemeiată.

Priviți harta neamului românesc și aveți să vă convingeți.

Întrați în saloanele de dincolo de Carpați și vi-se va părea, că sunteți în Franța. Damele conversează și cetesc numai franțuzește.

Dincoace de Carpați, de-alungul graniței spre România, cultura damelor noastre din pătura mai avântată este germană. Pretutindenea numai cărți și reviste germane. Ele vorbesc și românește, dar limba de intimitate a lor este cea germană.

Odată am avut o discuție foarte interesantă cu o damă din părțile acelea.

— Poștește în biblioteca mea — mi-a zis dânsa — și ai să vezi, că critica d-tale e prea severă. Eu am și produsele literare române mai de seamă.

Și dându-i brațul, intrarăm în biblioteca ei, un salonaș cochec, în mijlocul căruia se afla un etager cu cărți legate luxos.

Dau o privire repede asupra raftului dinaintea mea. Și cetesc cu voce înaltă :

— Schiller, Heine...

Dar dama mă intrerupe, arătând alte volume :

— Eminescu, Coșbuc...

Și se uita la mine cu un aer triumfător.

Eu luai în mână volumele să le frunzăresc. Schiller și mai cu seamă Heine se vedea că a fost mult cetit, căci se cunoșteau urmele mânilor pe fie-care pagină. Eminescu și Coșbuc era curat curățel, par'că tocmai atunci ar fi eșit de sub tease.

Arătând aceste volume doamnei, fi zisei :

— Curățenia acestor volume arată devotamentul înalt, ce simțiți pentru literatura română.

Doamna a înroșit și n'a mai zis nici un cuvânt...

Întocmai cum în părțile mărginașe, cultura damelor române este germană, astfel la cele mai din lăuntru țării este ungurească. Nici acolo, nici aici, literatura noastră nu se găsește acasă. Este mic, foarte mic, numărul acelor, pe a căror masă de cetit găsești o carte sau o revistă românească. Mai cu seamă la foste eleve ale școalelor civile de fete înființate în timpul din urmă.

Când femeia română inteligentă va avea o cultură mai românească, atunci și beletristica noastră va înflori.

*

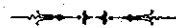
Ochirea ce am făcut asupra stării noastre culturale să ne pună pe gânduri și să căutăm cu toții mijloacele de îndreptare, ca astfel să putem rădica neamul nostru la nivelul dorit.

Elemente, cu cari putem să facem urcușul acesta, avem destule. Să deșteptăm curajul de iniția-

tivă, să inchiegăm forțele de muncă, să însuflăm convingerea datoriei, să înarmăm pe toți cu credința victoriei și succesul are să fie strălulit.

Suntem un neam de oameni nu prea mulți, în mijlocul națiunilor mari. Dar numărul mic să nu ne descurajeze. În cursul stăruințelor noastre să ne inspire vecinic curaj profeticele cuvint ale augustei regine-poete Carmen Sylva : „Nu trebuie țărături mari, trebuie numai inimă mare !” Nu trebuie ca o națiune să fie mare, e destul să aibă numai oameni cu inimă mare, pentru ca ea să înflorească și să fie fericită.

Oameni cu inimă mare îți doresc ție, scumpul meu neam românesc !

Factorii principali ai educației *)

Școala e fca bisericii, pentru că prin biserică s'au întemeiat primele școale creștine, biserică le-a susținut și a voit să le aibe. Biserica totdeauna a avut în vedere cuvintele Mântuitorului : „Lăsați pruncii să vină la mine ; că a unora ca aceștia este împărăția ceriurilor” (Mt. 19, 14). „Că îngerii lor în ceriuri pururea văd fața Tatălui meu, care este în ceriuri. Oricine va primi pe un prunc ca acesta întru numele meu, pe mine mă primește ; iar cine sminteste pe unul dintre acești mici, cari cred în mine, mai bine este lui ca să-și spânzure de grumaz o peatră de moară și să se înce în adâncul mării” (Mat. 18).

Ca scopul educației să fie asigurat, pe lângă școală și familie, trebuie să conlucre și biserică. Influența indispensabilă a bisericii asupra educației se vede mai ales la statele și popoarele apusene, cari depărtând biserică de școală, ba chiar de familie a dat naștere unei decadințe religioase-morale îngrozitoare. Anarhismul, socialismul cras, care umple lumea de teroare, sunt vlăstarii acestei decadințe, pentru a căror combatere și nimicire, tot statele apusene au luat scăpare la biserică odinioară desconsiderată.

Una din cele trei sublime chemări ale bisericii este chemarea ei învățătoarească, care chemare cu privire la copii se poate numi *educativă*. Biserica prin toate așazămintele ei împărtășește părinților fel de fel de învățături, cum să-și crească copiii, iar copiilor învățăturile sublime ale religiei, luminându-i despre credința lor și îndemnându-i spre fapte bune, ca astfel să devină cu timpul creștini buni, cetățeni bravi și membrii folositori societății și poporului, din care fac parte.

Și oare cum ne purtăm noi față de biserică ?

Nu tocmai corect ; nici ca părinți, nici ca oameni fără copii. Nu sprijinim biserică, nu cerțetăm servițiile divine sub felurite pretexte.

* Vezi nr. 26 și 28 ai Fcii diecezane din a. c.

Ne scuzăm cu sărăcia. „Sunt sărac, și în loc să merg la biserică, trebuie să lucrăm, ca să-mi câștig cele de lipsă pentru traiu“ — zic unii. E aceasta o scuză serioasă? O săptămână întreagă nu gândim decât la cele trupesti; o săptămână întreagă nu lucrăm decât pentru susținerea vieții; ș'apoi să nu fim în stare să jertfim pentru sufletul nostru și pentru Dumnezeu, o oară sau două la săptămână?

„Sunt sărac, — n'am haine corespunzătoare și cuviincioase, pentru ca să merg la biserică“, zic alți nebisericoși. Este asta o scuză? Nu; căci bisericile noastre ar fi prea mici, dacă toți aceia, — bărbați, femei, copii, — care merg la jocuri și la petreceri, ar merge și la biserică. Și tocmai la joc și la petreceri se pretind haine bune și frumoase. Dar să admitem, — ceea ce e greu de făcut, pentru că alte împrejurări dovedesc contrarul, — că poporul nostru este sărac; apoi e aceasta o cauză binecuvântată, ca bisericile noastre să fie goale?

Alții își scuză necercetarea bisericii cu umblarea la târguri și la judecăți în zilele de sărbătoare. Nici scuza acestora nu se prinde, pentru că este imposibil, ca sate și orașe întregi să fie ocupate cu de astea.

„Nu trăesc bine cu preotul, cu învățătorul, cu epitropul“, — zic iarăș alții, cari nu merg la biserică. Dar, pentru Dumnezeu! De dragul acestora mergem noi la biserică? Oare nu de dragul lui Dumnezeu și de dragul mântuirii noastre?

Pe copii, dacă-i trimitem la biserică, îi trimitem ca la școală: înainte de vreme, ca ei să poată bate drumurile pân' la începutul slujbei, și fără ca să-i controlăm: dacă ei în faptă merg la biserică și acolo se poartă cum se cade?

Iar dacă mergem la biserică, cum ne purtăm acolo?

Unii mergem la biserică din simplul motiv, că așa se cuvine; alții pentru ochii lumii, ca să fie admirați de mulțime pentru oarecare însușiri de ale lor, adevărate sau închipuite. Alții iarăș cercetează biserica, pentru ca să schimbe monotonia săptămânii, delectându-se la cântarea frumoasă și la evangelia și apostolul pline de învățături, care se prind de ei, ca mazerea de părete. Alții în fine, găsesc în biserică cel mai potrivit loc pentru afacerile lor private. Aci se întâlnesc cu Nan și Bran, aci să informează despre întâmplările de peste săptămână și pun la cale lucruri, ce privesc viitoarele lor interese.

Sunt în fine și bisericoși de aceia, cari vin la biserică din obicei sau din datorință, sau pentru că acasă n'au ce lucra, și aci cucuiesc, stau ca niște butuci, nu iau parte activă la slujba dumnezească.

Și acum întreb: ce folos au de biserică și de învățăturile ei, — prin care s'ar putea promovă creșterea unui popor și în deosebi creșterea tineretului, — atât aceia, cari nu merg la biserică, cât și cei ce merg, numai ca să meargă la biserică?

Dacă voim, ca biserica să aibe parte însemnată în educație, să ne alipim cu tot sufletul de biserică și să îmbrățișăm cu toată căldura marețele ei așăzăminte. Să umblăm atât noi, cât și copiii nostri regulat la biserică; acolo, pe lângă împlinirea scopurilor noastre curat bisericești, să luăm aminte la învățăturile ei sublime, pe cari apoi să le punem în practică cu toată seriozitatea.

Iată factorii principali ai educației: *familia*, care pune temelă educației; *școala*, care zidește pe temelă pusă, și *biserica*, care ca o mamă bună a familiei și a școlii, duce la capăt zidirea și cu aripile sale ocrotește întregul edificiu.

Material pentru istoria literaturii bisericești a Românilor

II

În anul 1878 renumitul istoric Thalloczy Ludovic descopere în arhiva reg. ung. a țării în secțiunea camerală un document în limba magiară dela principele Mihail Apafi I-ul din anul 1681 de cea mai mare valoare pentru literatura română bisericească.

Documentul întreg este publicat în Magazinul istoric al Societăți istorice din Budapesta, 1878 fasciculul I. pag. 204—205 însoțit de un mic comentariu cam de următorul cuprins:

În biserica română ardeleană de ritul grecesc până la sfârșitul veacului XVII a dominat limba veche slaveană. Puternicul patriarhat din Ipek, în ținutul Dunărei de jos, mai toate bisericile mai însemnate le a ocupat cu Sârbi... Turcul nu și-a bătut capul cu afacerile religioase ale supușilor săi... Principii naționali ardelenesti au recunoscut încă de timpuriu, că pe supușii lor români numai așa îi vor dobândi și îi vor putea face protestanți, dacă li-se vor tipări cărți liturgice în limba lor națională. Începând cu principele Gavril Báthory fiecare principe s'a străduit a introduce limba română în bisericile române ardelenice. George Rákóczy în anul 1644 deși au fost ocupat cu diverse răboaie totuș și-au aflat timp, de au pus, ca să se traducă pe limba românească Noul Testament pe seama Românilor¹⁾, și preotului, care a fost însărcinat cu traducerea și tipărirea Noului Testa-

¹⁾ Acesta a și apărut în tipografia din Belgrad la anul 1648.

ment îi s'au asemnat 50 fl. bani gata și atâta postav cât va avea de ajuns pentru o dolamă, când a gătat lucrul...

Principele Apafi Mihail prin porunca sa din anul 1675 au fost cel mai energic solicitator a scoaterii limbei slavice din bisericile Românilor...

Și partea cea mai mare a literaturi române s'a născut în urma protecțiunii din partea principilor. Rákóczy-enii au făcut posibil să apară s. Scriptură...

Toate aceste date le întregeste interesant comisiunea dată de Apafi Mihail, vestitului scriitor Kézdivásárhelyi Matkó Stefan... comisiune, al a cărei al doilea exemplar (părja) se poate vedea în registrele economice a Anei Bornemisza.

„Párja azon commisiónak, melyet praefectus urunkal iratott urunk ó nagysága Kézdivásárhelyi Matkó István úr számára rendelt pénz és victuáló bonumok adásáról, míg az ó-testamentumnak *oláh nyelvre fordításában munkálódik* a következő tenor szerint:

Michael Apafi etc. Generose fidelis nobis etc. Tiszteletes K. Vásárhelyi Matkó István uram ó kegyelme isten ó felsége dicsőségének terjedésére nézve, közönséges tetszésünkől akarván az ó testamentomi szent könyveknek *oláh nyelvre való fordításához fogni*, s azon munkálódása alatt mi is ó kegyelmére terjesztünk kegyelmességünket, ez okáért kegyelmesen és serio parancsoljuk kegyelmednek, arra az időre, míg az említett szent munkában foglalkodtatik, ó kegyelme adasson 40 forintot, 40 veder bort, 12 köből buzát szolgáltatasson ki kegyelmed jó dispositióval, fogyatkozás nélkül. Secus non facturi. Datum in arce nostra Fogaras 23 feb. 1681.

P. S. Ha esztendővel többre terjed a munka, vagy annál inkább ha két esztendőt is magában foglal, feljebb megirt kegyelmes rendelésünkől való pénz és victuáló bonumokat ahöz képest kegyelmed szolgál-tassa ki annualiter, míg a munka tart“.

*

Acest document este de mare însemnătate pentru noi, fiindcă se dovedește prin el, că la noi s'a făcut și traducerea vechiului Testament mai înainte de Biblia dela București din anul 1688.

Poate că traducerea noastră ardeleană să fie trecut la București și să fie apărut în 1688, de oarece nu s'a aflat urme pozitive să se fie tipărit în Ardeal înainte de anul 1688. Ce s'a făcut cu traducerea aceasta alui Apafi M. nu s'a putut erua până acuma, — poate că a perit sau să se mai afle prin vre'o Bibliotecă sau Arhivă veche, până acuma nesplotată de nimenea!

Comunicare de **Emilian Micu**.

Varietăți

Personale. La ședințele Consistorului metropolitan, cari s'au început la Sibiu Vineri în 20 August, au luat parte și P. S. S. D. Episcop diecezan *Nicolae Popea* și I. P. C. S. Părintele *Filaret Musta*, arhimandrit și vicariu episcopesc.

Înscrierile la *Institutul teologic-pedagogic diecezan* din loc se țin la 2—4 Septembrie a. c. v.

Adunarea generală dela Brad a Societății pentru fond de Teatru Român s'a ținut Duminică trecută conform programului publicat și în foaia noastră. Adunarea și festivitățile aranjate cu ocaziunea adunării au succes splendid. S'au înscris 12 membri fondatori, 18 membri pe viață, 46 ordinari. S'a încasat aproape 5000 cor.

† **Mateiu Ignea** paroh rom. gr. or. în Lugoj și asesor consistorial și-a dat în noaptea de Luni spre Marți blândul și nobilul său suflet în mâinile Creatorului, după morb îndelungat, împărțit cu sfințele taine, în etate de 74 ani și în al 46-lea an al preoției sale. În mormântarea a avut loc cu pompă cuvenită Mercuri în 31 August n. la oarele 4 d. m. Fie-i țărâna ușoară!

Daruri Mănăstirii din „Valea Godinova“. Cu ocaziunea sărbării sântului Profet Ilie, fiind denuțit din partea Ven. Consistor Sântia Sa Părintele *Petru Ieremia* din Călnic pentru îndeplinirea serviciilor divine ale perigrinatorilor la Izvorul din „Valea Godinova“, țin de datorie a aduce la cunoștință on. Public jertfele marinimoase ale bunilor creștini binevoitori, cari cu nespuse dragoste așteaptă rădicarea lăcașului dumnezeesc a Mănăstirii din „Valea Godinova“. Jertfele marinimoase sunt: Sântia Sa părintele *Petru Ieremia* din Călnic a dat toate venitele serviciilor particulare din ajunul și ziua sântului profet Ilie. Aceste venite împreună cu cele dela mir urcă peste 60 cor. Din Vraniu: Preoteasa văduvă *Marta Tămășel* a dăruit 100 cor. și tot dânsa pentru fiul său *Dr. Iuliu Tămășel* 100 cor. *Lazăr Putnic* cu soția sa 200 cor., iar soacra lui, *Maria Ișvan* 100 cor., *N. N.* 21 cor. Peste tot din Vraniu 527 cor. *Nicolae Stanciu* cu soția din Vasiova 50 cor., *On. Institut de credit și economii „Duceceana“* 20 cor. Din Călnic: *Tulbure Oncea* 20 cor. *Ioan Benda* 20 cor., *Trăian Becineagă* 20 cor., *Moise Glava* 10 cor., *George Becineagă* 10 cor., *Anaida Bumbescu* fca preotului din Țerova 5 cor., *Maria Fara* din Apadia 5 cor., *Petru Văcărescu* 5 cor., *Răveca Gaoră* din Călnic 4 cor., *Filip Boncillă* din Moniom 10 cor. Din Delinești: *N. N.* 10 cor. Tuturor acestor buni și evlavioși creștini le aducem cele mai profunde mulțămiri; fie bine primite înaintea lui Dumnezeu jertfele lor; și să-i pomenească Dumnezeu întru împărăția sa. Valea Godinova în 8 August 1904. *Macarie Gușcă*, ierodiacon.

Aviz dela Reuniunea învățătorilor români dela școlile confesionale gr. or. din dieceza Caransebeșului. *P. T. Domni* membri ai Reuniunii, cari

vor participa la adunarea generală ținândă în Biserica Albă, sunt poftiți a se însinua pentru obținerea cortelilor la d-l *Simion Bozanciu*, director de bancă în Biserica Albă, și anume cât de timpuriu, de oare ce d-sa se va îngriji de încortelarea numai a celor la timp însinuați. Bocșa Montană 12/25 August 1904. *Ioan Marcu*, not. I. al Reuniunii.

Încunoștințare. Prin aceasta se aduce la cunoștința P. T. Domnii membrii ai Reuniunii învățătorilor români dela școalele confesionare gr. or. din dieceza Caransebeșului și a P. T. Public interesat, că în conțelegere cu comitetul aranjator din Biserica Albă, primirea membrilor și a oaspeților, cari vor participa la adunarea generală a Reuniunii ținândă în Biserica Albă, va fi Sâmbătă în 28 August (10 Septembrie) la 5 oare 41 minute, p. m., când sosește trenul din spre Timișoara. Deci dară sunt poftiți toți participanții a călători cu trenul, ce ajunge la Biserica Albă la termenul de primire pentru înlesnirea încortelărilor. Biletele de legitimare pentru călătoria cu preț redus pe calea ferată, când vor sosi dela Înaltul Ministru de comunicațiune, se vor pune la dispoziția membrilor la președinții respectivelor despărțăminte ale Reuniunii. **În fine se invită membrii comitetului Reuniunii la ședința de comitet, ce se va ținea în Biserica Albă Sâmbătă în 28 August (10 Septembrie) la 3 oare d. a. în sala „Burg“.** Bocșa Montană în 18/31 August 1904, *Ioan Marcu* not. gen. al Reun.

Concurs

Pe baza ordinațiunii consistoriale de dtdo 14 Iulie 1904 de sub Nr. 2377 se escrie concurs pentru ocuparea postului de preot în parohia de clasa III-a din **Gornia-Liubcova**, cu termen de recurgere de 30 de zile dela prima publicare în Foaia Diecezană.

Emolumentele sunt:

1. Sesiunea parohială, după care sunt a se suporta sarcinile publice.
2. Locuința liberă în casa parohială.
3. Salar în bani gata 360 cor. pentru săvârșirea grătită a următoarelor funcțiuni: molitva moașei, botezul, înmormântarea simplă, și umblarea la praznice.
4. Stola uzuată dela cununii și alte funcțiuni preotești.

Doritorii a ocupa acest post sunt avizați, ca recursele lor provăzute cu documentele prescise și adreseate comitetului parohial, să le subștearnă oficiului protopresbiteral din Iam în termenul de sus având danșii cu prealabilă încunoștințare protopresbiterală a se înfățișa în vro-o Duminecă sau sârbătoare în biserica locală.

Gornia-Liubcova în 25 Iulie 1904. 1—3 [45]

Comitetul parohial

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Licitațiune minuendă

În urmarea încuviințării Venerabilului Consistor diecezan dtdo 17 Iulie a. c. Nr. 1123 E. se escrie licitațiune minuendă pentru lucrările de renovare la s. biserică din comuna **Șipet**, protopresbiteratul Buziașului, cu prețul de esclamară 741 cor. 35 fil.

Licitațiunea se va ținea în 22 August 1904 la 11 oare a. m. în biserică.

Reflectanții înainte de licitațiune vor avea să depună vadiul de 10% din prețul de esclamară sau în bani gata sau în hârtii de valoare.

Specificarea de spese și măsuri se poate vedea la oficiul parohial din Șipet.

Șipet din ședința comitetului parohial ținută în 1 August 1904.

3—3 [43]

Teodor Cioloca

paroh

Pe baza încuviințării Venerabilului Consistor diecezan dtdo 19 Februarie 1903 Nr. 4556 Șc. ex 1902 se escrie licitațiune minuendă pentru edificarea de nou a unei cămări și a plafonului dela locuința învățătorului dela școala gr. ort. rom. din **Jidovini** tractul Bocșei montane, cu prețul de esclamară de 581 cor. 44 fil.

Licitațiunea se va ținea în 29 Aug. (11 Septembrie) 1904 în școala gr. ort. rom. din loc.

Planul și specificarea de spese se pot vedea la președintele comitetului parohial. Licitanții vor avea a depune la licitațiune vadiul de 10% a prețului de esclamară în bani gata ori în hârtii de valoare. Contractul încheiat între comuna bisericească și întreprinzător se redică la valoare de drept după aprobarea lui din partea Ven. Consistor diecezan.

Jidovini în 8/21 August 1904

2—3 [44]

Comitetul parohial.

Senegin cotra tusei, răgușelii, durerii de piept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei reumatismului, recelelor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomach, greața și vomarea, sgârciurile cele mai grele. Leac sigur. Folosesc și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la sifilis, morburile tinerețelor **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum, palpitatea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât se comandeză **Laxbonbons** zacharelo purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chemicale, drogoue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rum și altele. Teuri russice, Parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articoli cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pe cum și prav. Ori ce fel de articlu din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

Cornel Demeter,

apotecar în **Békás-Megyer, fő-utca 45 szám**

9—10 [31]

Budapest mellett.

Mersul Trenurilor

Valabil dela 1 Mai 1904

Budapesta, gara de vest (ny. p, u.), — Orșova

P. I-III.	P. I-III.	A. I-II.	M. I-III.	P. I-III.	Or. Ex. I.	Stațiunile	Or. Ex. I.	P. I-III.	P. I-III.	P. I-III.	A. I-III.	P. I-II.
815	830	230	240	650	1130	p. Budapesta s.	1250	715	.	1055	125	740
170	531	802	.	520	423	s. Timișoara-Josefin p.	803	945	.	545	754	155
210	615	815	.	734	443	p. Timișoara-Josefin s.	753	743	.	705	733	112
346	823	924	.	901	545	s. Logoj p.	644	619	.	507	620	1131
740	.	.	.	202	.	s. Buziaș-Băi p.	Mercuria	689
.	147	147	.	125	.	s. M. Ilie p.	și	147	.	.	.	720
.	602	602	.	639	.	p. M. Ilie s.	Duminea	.	.	1252	.	.
402	831	129	.	918	547	p. Logoj s.	644	611	.	502	614	1123
523	s. 941	1029	.	1032	632	p. Caransebeș s.	602	512	.	p. 400	531	1024
711	.	.	411	1221	.	p. Domașnia-Cornia s.	.	333	1057	.	414	844
735	.	1209	450	1247	.	p. Iablașița s.	.	302	1014	.	349	810
800	.	1230	543	110	828	p. Băile-Erculane s.	345	233	858	.	327	733
828	.	1256	639	138	853	s. Orșova p.	315	156	753	.	258	655

Budapesta gara de vest — Timișoara-Josefin — Baziaș.

	P. I-III.	P. I-III.	P. I-III.	P. I-III.	Stațiunile	P. I-III.	P. I-III.	P. I-III.	P. I-III.		
.	630	1010	.	815	830	p. Budapesta g. de vest s.	125	710	740	715	
.	520	.	.	150	531	s. Timișoara-Josefin p.	754	955	135	945	.
.	.	258	655	156	.	p. Orșova s.	138	.	828	1256	.
.	.	615	1217	500	.	p. Arad s.	1040	.	342	1059	.
.	605	1000	215	826	p. Timișoara-Josefin s.	657	917	130	805	† Din 1 Iunie până inclusive	
.	617	1012	227	838	s. Chișoda p.	645	905	118	753	15 Septembrie	
.	.	520	†1115	552	p. Buziaș-Băi s.	1030	.	†415	1021	.	
.	618	1013	228	838	p. Chișoda s.	644	904	117	751	.	
.	645	1040	255	904	s. Jebel p.	616	837	1249	724	.	
.	930	.	453	520	s. Boca p.	.	.	1015	520	.	
.	.	.	1015	.	p. Boca s.	930	.	453	.	.	
.	650	1044	300	905	p. Jebel s.	614	834	1242	716	.	
.	701	1056	312	917	s. Voilec p.	602	823	1230	704	.	
.	810	.	404	1015	s. Gataia p.	508	.	1127	602	.	
.	950	.	618	1155	s. N.-Bocșa p.	340	.	051	410	.	
.	340	.	951	410	p. N.-Bocșa s.	950	.	618	1155	.	
.	508	.	1127	602	p. Gataia s.	810	.	404	1015	.	
.	707	1101	317	921	p. Voilec s.	555	821	1222	656	.	
.	808	1217	433	1021	s. Vârșet p.	451	716	1118	556	.	
.	1250	.	1023	.	s. Timiș-Cubin p.	.	330	.	140	.	
.	1220	.	952	.	s. Panciova p.	.	341	.	200	.	
.	341	830	.	.	p. Panciova s.	745	1220	.	952	.	
.	350	.	.	.	p. Timiș-Cubin s.	.	1250	.	1023	.	
.	818	1232	443	1029	p. Vârșet s.	443	706	1113	541	.	
.	845	103	514	1053	s. Jasenova p.	414	637	1044	515	.	
Din 1 Iunie până inclusive 31 August	*10.0	**1120	.	722	s. Oravița p.	225	.	820	*412	**315	**Până inclusive 31 Mai și dela 1 Septembrie
.	*107	**250	.	1040	s. Anina p.	.	.	444	*110	**1055	.
.	.	444	*115	**1055	s. Anina s.	.	.	1046	.	.	.
.	.	820	*412	**315	p. Oravița s.	.	*103	**256	722	.	.
.	851	113	521	1058	p. Jasenova s.	406	630	1036	505	.	.
.	925	150	558	1135	s. Baziaș p.	328	550	959	430	.	.

Observări: Oarele, ce stau de a stânga stațiunilor, să se citească de sus în jos; iar cele ce stau de a dreapta de jos în sus. Timpul dela 6 oare dimineața până la 5 oare 59 minute sara este însemnat cu sublinierea minutelor. Or. Ex. = Trenul Orient-Expres, A. = Tren Accelerat, P. = Tren de persoane, M. = Tren mestecat. În rubrica stațiunilor: s. = sosesc și p. = pleacă.